

Kulturno-turističke manifestacije u Istri

Merkel, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:394973>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
Studij kulture i turizma

Tea Merkel
Kulturni-turističke manifestacije u Istri
DIPLOMSKI RAD

Pula, rujan 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“
Studij kulture i turizma

Kulturno – turističke manifestacije u Istri

DIPLOMSKI RAD

JMBAG: 0303045492

Studijski smjer: Diplomski studij Kultura i turizam

Predmet: Nematerijalna kulturna baština

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tea Merkel, kandidatkinja za magistru Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, 14. Rujan , 2022 godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tea Merkel dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Kulturno – turističke manifestacije u Istri koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 14. Rujan 2022.

Potpis

Sadržaj

Uvod	1
1. Turizam u Istri.....	2
1.1. Geografske značajke	3
1.2. Razvoj turizma u Istri	3
1.3. Plan razvoja Istarskog turizma u budućnosti	4
2. Kulturno – turističke manifestacije.....	6
3. Kulturno – turističke manifestacije u Istri.....	12
3.1. Fešta od puži.....	15
3.2. Subotina	17
3.3. Bumbarska fešta.....	19
3.4. Dani šparuga	20
3.5. Dani gljiva	22
3.6. Trka na prstenac Barban.....	23
3.7. Bratulja	27
3.8. Jakovlja	29
3.9. Fešta od srdela	30
3.10. Dani mladog maslinovog ulja u Vodnjanu.....	31
3.11. Internacionalni sajam pršuta Tinjan	33
3.12. Buzetski karneval.....	35
3.13. Festival vina središnje Istre u Gračišću.....	37
3.14. U carstvu muškata	38
3.15. Dani grožđa.....	39
3.16. Festival pašte.....	40

3.17. Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu	42
3.18. Festival plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčenat.....	44
Zaključak.....	45
Literatura.....	46
Popis priloga	48
SAŽETAK	49
ABSTRACT	50

Uvod

Tema ovog diplomskog rada su kulturno – turističke manifestacije u Istri. Svrha ovog diplomskog rada je istražiti kulturno turističku ponudu Istre, te njihovu povijesnu i tradicijsku važnost u svrhu očuvanja i oživljavanja starih običaja na području Istre kako bi se upoznala šira javnost i posjetitelji koji su željni upoznavanja lokalne zajednice prostora kojeg posjećuju.

Za izradu rada korištene su metode analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, te metoda deskripcije.

Ovaj diplomski rad podijeljen sastoji se od tri poglavlja. U uvodnom dijelu rada iznesene su svrha i predmet rada, te znanstvene metode koje su korištene pri izradi, kao i sam sadržaj rada. Prvo poglavlje bavi se pokazateljima turizma u Istri, te je podijeljen radi lakšeg snalaženja na tri potpoglavlja u kojima se obrađuju geografske značajke, razvoj turizma u Istri, te sam plan razvoja Istarskog turizma u budućnosti. Drugo poglavlje obrađuje pojam kulturno – turističkih manifestacija, te se obrađuje pojam kulture kao važan dio ponude nekog prostora s ciljem da upravo kulturni resurs bilo onaj materijalni ili onaj nematerijalni postane glavni izvor emocija te pružatelj određenog doživljaja turistu kojeg on nema priliku doživjeti igdje osim na tom specifičnom prostoru. U trećem poglavlju obrađuje se kulturno turističke manifestacije u Istri,, te se kroz analizu Master plana turizma Istarske županije za razdoblje 2015 – 2025 dobiva uvid u ono što sama županija čini,, te na koji način ona potiče razvoj manifestacija s ciljem očuvanja tradicije. Treće poglavlje je razdijeljeno na osamnaest potpoglavlja u kojima se obrađuju neke od najpoznatijih Istarskih kulturno – turističkih manifestacija, te su obrađene Fešta od puži, Subotina, Bumbarska fešta, Dani šparuga, Dani gljiva, Trka na prstenac u Barbanu, Bratulja, Jakovlja, Fešta od srdela, Dani maslinovog ulja u Vodnjanu, Internacionalni sajam pršuta u Tinjanu, Buzetski karneval, Festival vina središnje Istre u Gračišću, U carstvu muškata, Dani grožđa, Festival pašte, Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu, te Festival plesa i neverbalnog kazališta u Svetvinčentu. Rad završava zaključkom teme, popisom literature te prilogom i sažetcima na hrvatskom i engleskom jeziku.

1. Turizam u Istri

Istra kao turistička destinacija najviše se istakla svojim prirodnim i društvenim atrakcijskim obilježjima, te ju upravo one čine prepoznatljivom u svijetu. Istra je već dugi niz godina jedna od turistički najposjećenijih i najuspješnijih regija u Hrvatskoj, ali i na Mediteranu. Ona ima bogatu materijalnu i nematerijalnu baštinu koja čine ovo područje posebno zanimljivim posjetiteljima koji uz sunce i more žele oplemeniti svoj odmor bogatom gastronomskom ponudom, kulturnom ponudom, a bogatom ponudom selektivnih oblika turizma i turističkih proizvoda.

U prilog tome idu i statistički pokazatelji koji se mogu iščitati iz tablice 1, koja prikazuje Turistički promet u Istri u posljednjih deset godina. Turizam kao grana gospodarstva koju je najviše pogodila COVID-19 pandemija zabilježila je drastičan pad posljednje dvije godine, no prije pandemije Istra je imala veliki rast u noćenjima i dolascima.

Tablica 1. Turistički promet u Istri 2012. - 2021. godine

Godina	Ukupni turistički dolasci	Ukupna turistička noćenja
2012.	3 159 985	21 992 869
2013.	3 195 564	22 032 695
2014.	3 272 280	22 274 541
2015.	3 570 665	23 668 568
2016.	3 852 114	25 010 890
2017.	4 223 233	27 511 615
2018.	4 456 792	28 443 129
2019.	4 609 820	28 709 938
2020.	3 499 669	23 533 167
2021.	1 876 999	13 514 684

Izvor: Istra.hr –Statistika 2021. – 2012. – arhiva. Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/business-information/istra-u-medijima/statistika/arhiva>, pristupljeno: 14.Rujna 2022.

1.1. Geografske značajke

Istra je najveći poluotoko Jadrana i nalazi se u sjeveroistočnom dijelu jadranskog mora. Ima povoljan geografski položaj jer povezuje Srednju Europu s Mediteranom. Okružena je morem s tri strane, na sjeveru graniči sa Slovenijom, na istoku i jugu s Primorsko – goranskom županijom, a na zapadu ima morsku granicu s Italijom. Istra je najzapadnija županija Republike Hrvatske i teritorijalno je organizirana na 41 jedinicu lokalne samouprave, odnosno na 10 gradova i 31 općina sa sjedištem u Pazinu.

Gradovi su: Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj, Umag, Vodnjan.

Općine su: Bale, Barban, Brtonigla, Cerovlje, Fažana, Funtana, Gračišće, Grožnjan, Kanfanar, Karojba, Kaštelir – Labinci, Kršan, Lanišće, Ližnjan, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun, Oprtalj, Pićan, Raša, Sveti Lovreč, Sveta Nedelja, Sveti Petar u šumi, Svetvinčenat, Tar – Vabriga, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Vrsar i Žminj.

Istarski poluotok obuhvaća površinu od 3.476 km². To područje dijele 3 države: Hrvatska, Slovenija i Italija. Najveći dio otoka pripada Republici Hrvatskoj. Većina hrvatskog dijela poluotoka nalazi se u Istarskoj županiji, te čini 4.98% od ukupne površine Republike Hrvatske.

Od najstarijih vremena Istra je geografski osobit i jedinstven prostor koji srednju Europu veže s Jadranskim morem. Osim što je važna u prometnom značaju Istra je pogodna i zbog svoje sredozemne klime, te prirodne ljepote i mora. To su ujedno i jedni od najvažnijih predispozicija za razvoj turizma u Istri.¹

1.2. Razvoj turizma u Istri

Turizam u Istri započeo se razvijati još u vrijeme rimskog carstva, no temelji suvremenog turizma započeti su u vrijeme Austro – ugarske monarhije s obzirom na to

¹ Turistička zajednica Istarske županije, Mater plan 2015. – 2025. i marketing plan Istarskog turizma 2015. – 2018., Poreč, 2015., str. 12. – 19.

da su oni najviše ulagali u infrastrukturu ovog područja te u tom periodu započinje gradnja brojnih turističkih sadržaja kao što su pansioni, hoteli, ugostiteljski lokali, te kupališta.

U šezdesetim godinama prošlog stoljeća započeta je intenzivna turistifikacija ovog područja, kao i cijelog priobalja Hrvatske. Na spomenutom turističkom području najveći rast imale su destinacije na zapadnoj obali Istre, a zbog značaja Pule koja se usporedno pokazala kao destinacija kulturnog i kupališnog turizma. Sličan razvoj doživjela je i južna Istra.²

Vrhunac turističkog razvoja Istra je doživjela u periodu od 1985. do 1990. Kada je na ovom području registrirano najviše postelja, prihvaćeno najviše turista i ostvareno najviše noćenja. U periodu Domovinskog rata i poslijeratne obnove znatno se usporio a ponegdje čak i zaustavio turistički razvitak.³

Ponovni uzlet hrvatskog turizma započeo je početkom novog tisućljeća kada se istarske obalne destinacije uključuju i afirmiraju na domaćem i međunarodnom turističkom tržištu. Nova etapa u životnom ciklusu destinacije započela je nakon 2000. godine, čemu je prethodio prekid turističkoga razvoja zbog Domovinskog rata i poslijeratne obnove. Razdoblje 2001.-2010. obilježilo je značajno smanjenje broja postelja, turista i noćenja u odnosu na 1981.-1990. Broj noćenja 2001.-2010. opao je u usporedbi s vrhuncem etape ekspanzije.⁴

1.3. Plan razvoja Istarskog turizma u budućnosti

Vizija Istre u 2025. Godini je da je Istra globalno prepoznata turistička regija koja je svoje autentične vrijednosti uspješno integrirala u udoban i poželjan životni prostor. Istarski način života određuje njenu autentičnu regionalnost, koja na otvoren i pouzdan

² Vojnović, N.: Obilježja životnog ciklusa odabranih turističkih destinacija Istarskog priobalja, *Ekonomski misao i praksa*, Vol. 21 No. 2, 2012., str. 752.

³ Ista stranica

⁴ Isto, str. 767

način razvija originalne inovativne i konkurentne turističke proizvode kroz suradnju svih aktera.⁵

Vizija je da je Istra tolerantna i otvorena regija s inkorporiranim elementom multikulturalnosti koja se postavlja prema evoluirajućem globalnom tržištu snažnim istarskim vrijednostima življenja. Kvaliteta turističke usluge i inovacije su temelj dugoročnog promišljanja o turizmu, znajući da se klasični pojam kvalitete i inovativnosti kao konkurentne prednosti s vremenom mijenja te stavlja pred turističku industriju i aktere u turizmu zadatak konstantnih promjena u cilju održivog razvoja. Iz tog razloga, Istra se dugoročno fokusira na svoje ključne snage regionalnu autentičnost, otvorenost i pouzdanost.

Turistički subjekti koji u partnerstvu i uskoj suradnji s poljoprivredom, kulturom, javnim ustanovama, kreatorima politike i drugim dionicima stvaraju budućnost turizma Istre imaju u svojim poslovnim vizijama i misijama dugoročni održivi razvoj. Istra je dovoljno mala da bi se u raznolikosti aktera povezala ali i dovoljno velika da se brzo razviju optimalna rješenja u turizmu. Ambiciozan, ali sasvim ostvariv cilj – putem regionalne autentičnosti, otvorenosti i podanosti preuzeti jednu od vodećih pozicija u inovativnom promišljanju turizma, naš je poticaj da se stvori potrebna energija i kritična masa istomišljenika za ostvarenje budućeg istarskog turističkog modela.

Istra se želi do 2025. godine turistički pozicionirati kao turistička destinacija koja nudi posjetiteljima doživljaj toplog, prijateljskih i opuštajućeg okruženja uz jednostavan dostup i kroz aktivni odmor i zabavu. Naglašava regionalno iskustvo, uključujući kulturu, gastronomiju, događanja i festivala, s diferenciranim pristupom odmoru uz more. Ista je dinamična destinacija sa širokim rasponom istarskih ruralnih i urbanih struktura, spojem obalnog i unutrašnjeg krajolika koja postaje nadahnućem turističkog istraživanja.

⁵ Turistička zajednica Istarske županije, Mater plan 2015. – 2025. i marketing plan Istarskoog turizma 2015. – 2018., Poreč, 2015., str. 115.

2. Kulturno – turističke manifestacije

Jedan od glavnih turističkih proizvoda oduvijek je bila kultura, te se može reći da je ona oduvijek privlačila svoje posjetitelje kulturno-povijesnim spomenicima, jedinstvenom atmosferom, ali i scenama koje su se odigravale na ulici u smislu festivala, manifestacija, karnevala. Kulturnim turistima ono je jedan od glavnih motivatora za dolazak u određenu destinaciju, te upravo je kultura glavni proizvod kojeg kulturni turist želi konzumirati. Kulturnog turista zanimaju materijalni i nematerijalni oblici kulture. Kulturni "proizvodi" nisu same građevine ili predmeti iz prošlosti već je proizvod način njihove interpretacije.⁶

Kulturni resursi moraju biti izvor emocija i pružiti turistima određen doživljaj. Nije dovoljno ponuditi samo razgledavanje kulturno-povijesnih znamenitosti, muzeja, galerija i sličnih resursa, potrebno je formirati kulturni "proizvod"- od resursa stvoriti atrakciju. Svaki kulturni resurs mora pružiti doživljaj, mora omogućiti turistu da "osjeti povijest" znamenitosti te da uživa u posjetu⁷

Kulturno – turističkim manifestacijama smatraju se manifestacije koje su važan dio turističke ponude, a prezentiraju kulturu kraja koji se posjećuje. Kulturno – turističkim manifestacijama omogućujemo turistima da upoznaju grad, regiju ili državu, te njene posebnosti koje ju razlikuju te ju samim time čine autentičnom. Primarna svrha kulturnih manifestacija ima dvojni smisao odnosno, poticanje razvoja stvaralaštva, te prenošenje umjetničkih ostvarenja određene sredine iz određenog perioda.

Kulturno – turističke manifestacije se mogu raščlaniti i proučiti prema brojnim kriterijima. Oni se mogu odnositi na program, regiju, vremenski period, sudionike i drugo. Bazična podjela manifestacija na različite oblike koji proizlaze iz njihovih ciljeva obuhvaća:

- Festivale
- Smotre

⁶ Jelinčić, D.: Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima. Meandarmedia:Meandar. Zagreb, 2010., str. 66.

⁷ Vrtiprah, V.: Kulturni resursi kao činitelji turističke ponude u 21. stoljeću: Ekonomska misao i praksa, Vol. 15 No. 2, 2006., str. 288.

- Sajmove
- Proslave

Prema geografskoj odrednici mogu biti:

- Međunarodne, svjetske, europske, balkanske, mediteranske i sl.
- Državne
- Regionalne
- Općinske
- Lokalne ⁸

Prema vremenskom razdoblju u kojem su nastala umjetnička djela, manifestacije možemo podijeliti na godišnje, bijenale (dvogodišnje), trijenale (trogodišnje), rjeđe četverogodišnje, petogodišnje, desetogodišnje i druge, a prema sudionicima manifestacija mogu biti profesionalne (obično na državnoj/međunarodnoj razini) i amaterske (pretežito na lokalnoj, općinskoj i regionalnoj razini). ⁹

Glavni preduvjet razvoja kulturno turističkog proizvoda je turistička potražnja, a kao drugi važni čimbenik razvoja je postojanje kulturnih resursa koje mogu biti upotrebljeni u stvaranju kulturno turističkog proizvoda. U priobalnom dijelu Hrvatske prisutna je već dugi niz godina turistička potražnja, a uz to hrvatsku obalu krasi brojna kulturna bogatstva koji su prepoznati od lokalnih turističkih zajednica ali i samog Ministarstva turizma te se koriste kao sastavni dio promotivnih materijala koji su izrađeni u svrhu promidžbe Hrvatske kao destinacije. ¹⁰

Općenito u znanstvenim i stručnim tekstovima dominira mišljenje da turizam stvara harmoniju kultura, no sve je više tekstova u kojima se turizam sagledava kao prizmu kulturnih konflikata. ¹¹ Upravo je kulturni konflikt razlog zbog kojeg dolazi u netrpeljivosti lokalnog stanovništva prema turistima.

⁸ Šešić Dargičević, M., Stojković, B.: Kultura-menadžment/animacija/marketing, Kulturno informativni centar, Zagreb, 2013., 160.-161. str.

⁹ Isto, 161. Str.

¹⁰ Pančić Kombol, T.: Kulturno nasljeđe i turizam, Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin, Vol. No. 16-17, 2006., str. 218.

¹¹ Jelinčić, D. A.: Turizam vs. Identitet Globalizacija i tradicija, Etnološka istraživanja, Vol. No. 11, Zagreb, 2006. str. 162.

Baština je označena pojmom stabilnosti, odnosno kontinuiteta. No, produbljivanjem proučavanja odnosa turizma i baštine, vidljivo je kako turizam mijenja takav pogled na baštinu. Budući da turizam nije statički fenomen, nego ga odlikuje dinamika, on utječe na samu tradiciju, baštinu odnosno kulturu. U nekim se zajednicama tradicija čak i mijenja upravo radi turizma; ona se izmišlja ili stvara. Moderno društvo prisiljava ljude na stvaranje vlastitih tradicija, a jedna od najsnažnijih modernih tradicija upravo i jest turizam.¹²

Kulturna baština govori o tradiciji kulturnog krajolika, o tradiciji života na određenom tlu, o tradiciji određenih tehnoloških i organizacijskih oblika. Ta se tradicija nasljeđuje samim životom u određenoj sredini. Ona prima i amalgamira utjecaje. A u konačnici pridonosi potpunoj slici nacionalnog identiteta na osnovi kulturnog identiteta. Kulturi jednog naroda pripada sve ono što je u nju došlo, što je preostalo i sačuvalo se na teritoriju na kome on živi. A kultura ne poznaje granice. Ona nema nacionalnih granica jer kulturni identitet može biti znatno širi od granica jedne sredine. Kultura čovječanstva nije fizički zbroj nacionalnih kultura. Specifičnosti nacionalnih kultura tek su doprinosi široj svjetskoj kulturi. Tradicija jednog naroda i jedne sredine uključuje sve to, pripadnost širim kulturnim krugovima i civilizacijama koje su živjele, stvarale i razvijale se na njegovom tlu kroz čitavu njegovu prošlost.¹³

U Toskani talijanskoj regiji vrlo velike turističke posjećenosti posljednjih dvadesetak godina mnoge lokalne zajednice organizirale su nebrojeni niz javnih manifestacija koje su, navodno, na ovim prostorima prisutne još iz srednjeg vijeka. Ta srednjovjekovna tendencija otkriva izbor koji je lokalna zajednica namijenila svom stilu života, neku vrstu prilagođavanja povijesti koja predstavlja osobitost Toskane, a to je izmišljanje tradicije.¹⁴

Kako bi neka destinacija bila poželjna turistima ona pokušava održati svoju privlačnost kroz komercijalizaciju prošlosti, tako da turistima ponudi slike onoga što oni žele doživjeti, jer turist na odredištu konzumira stvorene predodžbe o odredištu, a ne svakodnevni život. Baština je višestruk pojam i obuhvaća sve od povijesnih artefakata, preko zgrada i krajolika do priča iz povijesti. Tipične turističke atraktivne lokacije koje

¹² Isto 167.

¹³ Isto stranica

¹⁴ Isto 168

pripadaju baštini dijele se na: izgrađene atraktivne lokacije (spomenici, povijesne zgrade, arhitektura, arheološka nalazišta), prirodne atraktivne lokacije (nacionalni parkovi, krajolici, obala, špilje), vjerske atraktivne lokacije (crkve, katedrale, hramovi, džamije, sinagoge, mjesta i gradovi hodočašća), industrijsko naslijeđe (rudnici, tvornice, industrijski krajolici), literarno naslijeđe (kuće i rodni gradovi poznatih pisaca), umjetničko naslijeđe (krajolici i okruženja koji nadahnjuju umjetnike), različite kulturne atrakcije (tradicionalni festivali, događaji, ples i narodna glazba). Koncept nematerijalne baštine postaje sve važniji i zato je UNESCO 2003. usvojio Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine. Pod pojmom nematerijalne kulturne baštine podrazumijevaju se izrazi, umijeća, znanja, predstavljanja – kao i instrumenti, predmeti i kulturni prostori – koje društva, skupine, katkad i pojedinci, prepoznaju kao dio vlastite kulturne baštine. Navedeni oblici nematerijalne kulturne baštine manifestiraju se u narodnom jeziku i usmenoj književnosti, izvedbenoj umjetnosti koja podrazumijeva muziku i ples, narodnim običajima i znanjima vezanim za tradicionalne vještine i rukotvorine.¹⁵

Dakle, tradicija se, baština, odnosno kultura mijenja u skladu s potrebama turizma. Koliki je udio izvornosti uslijed promjene koju uzrokuje turizam, pitanje je koje se mora istraživati od slučaja do slučaja. Treba nastojati da težnje budu usmjerene što izvornijem obliku tradicije kako bi se prezentirala što vjerodostojnija tradicija receptivne zemlje. Upravo vjerodostojnost i izvornost tradicijskog prikaza u turizmu receptivnoj zemlji osiguravaju kvalitetu turističke ponude, čineći je drugačijom od ostalih.¹⁶

¹⁵ Dujmović, M.: Komercijalizacija kulturne baštine u turizmu, *Socijalna ekologija : journal for environmental thought and sociological research* Vol. 28 No. 2, 2019. str. 153. – 154.

¹⁶ Jelinčić, D. A.: Turizam vs. Identitet Globalizacija i tradicija, *Etnološka istraživanja*, Vol. No. 11, Zagreb, 2006. str. 168.

Tablica 2. Tipični negativni učinci razvoja turizma

Ekonomski učinci	Prostorni učinci	Sociokulturološki učinci
Prevelika ekonomska ovisnost o turizmu	Uništavanje vegetacije	Konflikti i nesporazumi između pojedinih kultura
Turizam pod kontrolom velikog broja stranih rukovodilaca i investitora	Ekološki poremećaj Zagađenje vode Zagađenje zraka Arhitektonsko zagađenje	Osjećaj eksploatacije i podređenosti lokalnog stanovništva Prostorna prenapučenost i stvaranje turističkih enklava
Turizam kao novi oblik imperijalizma	Problemi s odlaganjem smeća	Socijalni problemi
Preveliki naglasak na turizmu na štetu drugih industrija	Oštećenja arheoloških i povijesnih lokacija	Lokalno stanovništvo koje imitira ponašanje turista (tzv. demonstracijski učinak)
Stvaranje nestabilnih i neadekvatnih uvjeta zaposlenja za lokalno stanovništvo	Prenatranost Problemi s korištenjem zemljišta	Eventualna erozija društvene strukture Pretjerana komercijalizacija kulture i gubitak autentičnosti

Izvor: Izvor: Smith, M., Macleod, N. i Hart Robertson, M.: Key Concepts in Tourist Studies. Sage, London, 2010., str. 124.

Negativne učinke navedene u tablici 1. ovoga rada moguće je izbjeći s adekvatnim organiziranjem, planiranjem i upravljanjem razvoja turizma. Uz poduzimanje adekvatnih koraka kako se negativni učinci turizma ne bi ostvarili, te kako oni ne bi utjecali na lokalnu zajednicu koja je nositelj kulture tog kraja moguće je zaštititi i očuvati kulturnu baštinu kako materijalnu tako i nematerijalnu čijih nositelja je sve manje, te turizam može onda imati tipične pozitivne utjecaje koji su navedeni u tablici 2.

Tablica 3. Tipični pozitivni učinci razvoja turizma

Ekonomski učinci	Prostorni učinci	Sociokulturološki učinci
Otvaranje radnih mjesta	Očuvanje prirodnih područja	Stimulacija za očuvanje kulturnog naslijeđa
Koristi od strane valute	Očuvanje povijesnih i kulturnih lokaliteta	Revitalizacija tradicije i običaja
Poboljšani uvjeti života	Inicijativa za čišćenje lokanog područja	Razvoj kulturnih sadržaja
Ekspanzija ostalih ekonomskih sektora	Poboljšanje lokalne infrastrukture Povećanje lokalne svijesti o ekološkim problemima	Osjećaj ponosa prema vlastitoj kulturi Mogućnosti za veću emancipaciju žena

Izvor: Smith, M., Macleod, N. i Hart Robertson, M.: Key Concepts in Tourist Studies. Sage, London, 2010., str. 126.

Prema istraživanju TOMAS 2019. Godine 13% ispitanika kao glavni motiv dolaska u Hrvatsku stavljaju kulturu i umjetnost, a kod ocjenjivanja stupnja zadovoljstva turističke ponude mjesta kultura i umjetnost su ocijenjeni s visokim stupnjem zadovoljstva odnosno 71,2%. U istoimenom istraživanju navedena je i usporedba istraživanja koja su provedena 2017. i 2014. godine gdje je navedeno kako je u 2019. godini u odnosu na 2017. godinu, a zatim i odnos 2017. i 2014. Godine narastao broj turista čiji motiv posjete su nova iskustva, te motivi koji su povezani s aktivnim odmorom poput sporta, rekreacije, kulture. Samim iščitavanjem ovog istraživanja možemo doći do zaključka kako osim sunca, mora i prirodnih ljepota koje Hrvatska ima, sve više turista želi okusiti čari hrvatske gastronomije, ali i kulturnih sadržaja.¹⁷

Samim time može se vidjeti kako kulturna ponuda u Hrvatskoj postaje važan segment dolazaka turista u zemlju, te kako se upravo kroz turizam u Hrvatskoj može očuvati materijalna i nematerijalna baština, te samim time i hrvatska kultura.

¹⁷ Institut za turizam, TOMAS Kulturni turizam 2019 – Stavovi i potrošnja posjetitelja kulturnih atrakcija i događanja u Hrvatskoj, Zagreb, 2020., str. 9. – 52.

3. Kulturno – turističke manifestacije u Istri

Upravni odjel za turizam Istarske županije je pokrenuo Program poticanja turističkih manifestacija 2016. Godine, a polazište za taj program su bili strateški ciljevi razvoja turizma Istarske županije koji su sadržani u Master planu turizma Istarske županije za razdoblje 2015. – 2025.

U Programu rada Upravnog odjela za turizam su: ravnomjeran razvoj Istre, razvoj cjelogodišnjeg turizma, jačanje brenda Istre, a glavni cilj samog programa je unaprijediti kvalitetu turističkih manifestacija u Istri. Sam program kroz godine se nadograđivao pa je osim manifestacija sada uključen i razvoj projekata i proizvoda, a cijeli program je usmjeren na turistički manje razvijena područja Istre.

U analizi razdoblja 2016. – 2020 Programa poticanja turističkih manifestacija, projekata i proizvoda na manje razvijenim područjima kao posebne ciljeve koje žele postići se ističe:

- **Ciljevi razvoja manifestacija:** podizanje kvalitete i nadogradnja turističkih manifestacija regionalnog i nacionalnog značaja koje se održavaju u turistički manje razvijenim područjima Istre, koje se održavaju izvan glavne turističke sezone, koje se održavaju na više lokacija, odnosno mjesta, općina gradova i koje primarno promoviraju autohtone proizvode, lokalne izvođače, tradiciju, običaje i vrijednosti.
- **Ciljevi razvoj projekata i proizvoda na manje razvijenim područjima:** razvoj javne turističke infrastrukture i razvoj projekata i proizvoda specijalnih interesa u okviru selektivnih oblika turizma kao što su outdoor i aktivni turizam, odnosno cikloturizam, kulturni turizam i eno-gastronomski turizam kojima se valoriziraju autohtone vrijednosti, istarska tradicija, kultura i običaji.¹⁸

¹⁸ Istarska županija Upravni odjel za turizam, Program poticanja turističkih manifestacija projekata i proizvoda na manje razvijenim područjima; Analiza za razdoblje 2016. – 2020., Poreč, 2020., str. 2

Važan naglasak daje se i pri samom odabiru manifestacija i projekata koje će se poticati te se vrše provjere u kojima se detaljno analizira i aspekt usklađenosti sa strateškim ciljevima i značaja za turističku destinaciju.

Provedbom Programa poticanja turističkih manifestacija, projekata i proizvoda na manje razvijenim područjima županija je potakla podizanje kvalitete turističkih manifestacija u manje razvijenim područjima Istre. Tako su se ta područja dodatno razvila, a posebno se vidio gospodarski razvoj malog poduzetništva i obrta u tom kraju koji su bili angažirani od strane organizatora za promicanje autohtonih proizvoda koje oni proizvode. Projekt je poticao provedbu manifestacije izvan sezone kako bi se produžila sezona u pojedinim destinacijama te se taj cilj i ostvario.

Nadalje, ciljanim poticanjem određenih aspekata manifestacija postiglo se sljedeće:

- bolja estetika manifestacija (dekoracije, korištenje prirodnih materijala, uklapanje u okolni prirodni ambijent i dr.)
- veća briga o ekološkim aspektima prilikom održavanja manifestacija (veći udio korištenja reciklabilnog pribora, spremnika za selektivno sakupljanje otpada i dr.)
- već briga o potrebama invalidnih osoba (pristupne rampe i WC-i za invalide)
- stvaranje boljih uvjeta dolaska, odnosno pristupačnosti i boravka posjetitelja manifestacija (bolja signalizacija, regulacija prometa, veći broj parkirališnih mjesta)
- veća inovativnost (uvođenje novih programa u manifestacije)
- veća prepoznatljivost lokalnih proizvoda
- veći broj lokalnih izvođača i dr.¹⁹

Navedene tvrdnje potkrepljuju se činjenicama kako se u većini outdoor i gastronomskih manifestacija koristi isključivo materijal od recikliranog materijala, a za degustaciju vina staklene čaše, također na manifestacijama se postavljaju spremnici za selektivno prikupljanje i odvajanje otpada, i ekološki WC-i. Na manifestacijama se predstavljaju pretežito lokalni proizvođači i tradicionalni zanati.

¹⁹Isto, str. 5

U samom izvještaj mogu se iščitati podatci kako od 56 analiziranih manifestacija kojima su dodijeljene potpore tijekom održavanja 26.8% provodi selektivno prikupljanje i zbrinjavanje otpada. Isto tako biorazgradivo posuđe je korišteno na 19.6% slučajeva. Ekološki kemijski WC koriste 42.9% manifestacija. Najveći postotak se bilježi kod osiguranja regulacije prometa i parkiranja za vrijeme manifestacija u udjelu od 83.9%, dok pristup za invalide osiguran je u 58.9% slučajeva. 71.4% manifestacija brinu o uređenju lokacije na kojoj se održava program, dok 57.1% je uveo novi sadržaj u svoje manifestacije.²⁰

U nastavku rada obradit će se detaljnije nekoliko festivala na području Istre koji baštine nematerijalnu tradiciju i običaje ovog naroda.

²⁰Isto, str. 10.

3.1. Fešta od puži

Svake godine 15.08. tradicionalno se održava „Fešta od puži“ gdje se mogu degustirati razni specijaliteti od puževa. U današnje vrijeme tradicionalno pripremanje puževa pripisuje se mještanima Galizane talijanskog podrijetla i okolice. Zbog vrlo cijenjenog mesa jela od puževa se smatraju delicijom. Puževi se sakupljaju na lokalnim livadama i pripremaju po tradicionalnom receptu uz palentu.²¹

Slika 1. Pripremanje fritaje od puževa

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/galizana-festa-od-puzi-ili-festa-delle-cioche-kulminira-veceras-uz-gustafe-812816>, pristupljeno 14. Rujna 2022.)

²¹ <https://vodnjandignano.com/hr/festa-od-puzi/stranica/109>, (1. rujna 2022.)

Feštu od puži svake godine tradicionalno organizira Zajednica Talijana Galižana „Armando Capolicchio“. Osim gastronomskog dijela u kojemu se pripravljaju domaća tipična jela za ovaj kraj, posjetitelji mogu sudjelovati u cjelodnevnom programu tijekom kojeg se održava biciklijada, nakon koje je utrka pod nazivom „Tko će sporije“ upravo ta utrka nije dio tradicije ovoga kraja nego je izmišljeni dio programa koji je naknadno dodan kako bi se on upotpunio, te kako bi zainteresirao svoj posjetitelje. Nadalje program se nastavlja s utrkom balinjera u tradicionalnoj Carixadi, te tradicionalno natjecanje u penjanju po zamašćenom stupu kojega lokalni narod naziva Albero della cuccagna ili u prijevodu Masno drvo. Cilj ove tradicionalne igre je da se natjecatelj popne što više po stupu koji je namazan s masnoćom koja čini penjanje težim. Ova tradicionalna igra je prepoznata u svijetu te se svake godine održavaju i natjecanja u 2 kategorije: 13 metara i 9 metara. Ova igra nije karakteristična za samo ovo područje, te se može pronaći kako se igra diljem Europe no pomalo je zapostavljena i zaboravljena, te na ovaj način se radi na popularizaciji ove tradicionalne igre u području Istre.

3.2. Subotina

Subotina je stara tradicijska pučka fešta (samanj) koja se redovito održavala u Buzetu, u mjesecu rujnu ovisno o blagdanu Male Gospe (8.rujna). Subotina se nekoć održavala u ulicama prema Starom gradu, od zavoja do Velih vrata, na Loparu pa sve do trga ispred župne crkve. Prema usmenoj predaji se kroz cijelo 19. I 20. Stoljeće ondje održavao sajam, koji se nažalost ugasio početkom 2. Sv. Rata. Od 1993. Godine Subotina postaje i službeno Dan Grada, te je trebalo 10 godina da se oživi i starogradska jezgra. Od 2002. Godine ova je manifestacija obogaćena programom Subotina po starinski koja se održava u starogradskoj jezgri. Prvi je put u rujnu 2004. godine, prve nedjelje nakon blagdana Male Gospe, u manifestaciju Subotine po starinski uspješno uveden niz novih sadržaja s ciljem da se oživi starogradska jezgra i revitalizira samanjanj u što izvornijem obliku.²²

Na manifestaciji Subotina po starinski možete pronaći: tržnicu s prodajom domaćih proizvoda, kovača novčića od Subotine, notajo, stare obrte, bitegu Mariška, krojača, staru gradsku pekaru, kovačija, staru gradsku apoteku, bitegu od sega, igre za djecu, bitegu ud kafe, bitegu ud knjih i đornali. Uz to na ulicama se mogu sresti i žongleri, ulični svirači, harmonikaši, fotografi, sladoledari, bubnjari, vatrogasci i brojni drugi likovi koji će pomoći posjetiteljima da dožive sajam u duhu starog Buzeta.

Britanski dnevni list „The Guardian“ uvrstio je Subotinu u dvadeset najboljih tradicijskih festivala u Europi.

²² <https://www.poubuzet.hr/manifestacije/subotina-po-starinski/> (1. rujna 2022.)

Slika 2. Mimohod na Subotini po starinski

(Izvor: <https://glasistrenovine.hr/arhiva-portala/pregled-vijesti/subotina-po-starinski-festa-s-dusom-422553>, pristupljeno: 14. rujna 2022.)

Sudionici manifestacije kostimiraju se u narodne nošnje i pučku i gradsku odjeću karakterističnu za prijelaz iz 19. U 20. Stoljeće. Unutar zidina starog grada posjetitelji mogu naučiti osnove nekih starih zanata poput stolara, bačvara, postolara, krojača, češljara, izrađivača košara, tkalci, uljari i apotekari te svi ostali majstori starih zanata koji su svoje vještine sačuvali do danas.

Glavni cilj ove manifestacije je da svaki posjetitelj osjeti isprepletenost zvukova, okusa i mirisa, da osjeti toplinu staroga buzetskog govora, da osjeti dah starine i prohujalih vremena. Da poželi, i pokuša i sam postati dio te lijepo priče, te da se vrata u neka stara, da li bolja?, u svakom slučaju mirnija, manje stresna i, sasvim sigurno, vedrija vremena.²³

²³ Isto

3.3. Bumbarska fešta

Bumbarska fešta jedna je od najdugovječnijih organiziranih pučkih zabava na istarskom poluotoku. Od svog početka održava se u Vodnjanu jednom godišnje druge subote u kolovozu²⁴.

Naziv Bumbarska potječe od dijalekta kojim govore Bumbari stanovnici Vodnjana koji govore dyaletto boumbaro ili bumbarski tj. Istroromanski dijalekt neolatinskog podrijetla.

Sastavni dio fešte su atrakcije: trka na tovarima, parada alegorijskih kola, potezanje konopa i penjanje na zamašćeni stup.

Slika 3. Sastavne atrakcije na fešti

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/pogledajte-fotografije-tradicionalna-54-bumbarska-festa-ozivjela-citavu-starogradsku-jezgru-vodnjana-812617>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

²⁴ <https://www.turistickeprice.hr/znete-li-pricu-o-caru-vodnjanu-i-bumbarima/> (1. rujna 2022.)

3.4. Dani šparuga

Dani šparoga na Buzeštini je proljetna gastro manifestacija koju već tradicionalno organizira Turistička zajednica u suradnji s Gradom Buzetom, Udruženjem obrtnika Buzeta te Cehom ugostitelja i turističkih djelatnika. Započinje u travnju i traje do svibnja, te u tom periodu je moguće degustirati u buzetskim konobama i restoranima šparoge u raznim specijalitetima.

Glavni cilj ovakve manifestacije je promocija gastronomske ponude Buzeštine, naglasak na tome se posebno dao u periodu nakon COVID-19 pandemije. U manifestaciji se promoviraju obrtnici koji su proizvođači hrane, maslinari, vinari, a čije domaće proizvode koriste ugostitelji u svojim objektima.

Slika 4. Ravioli punjeni šparugama i sirom

(Izvor: <https://www.tportal.hr/lifestyle/clanak/poceli-sedmi-dani-istarske-sparuge-20130322>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

Na menijima se mogu naći različiti specijaliteta od kojih su neki: fritada od prepeličjih i kokošjih jaja sa šparogama i samoniklim biljem, fritaja kuraja na bazi šparoga, jaja, kruha, ombolića, miješanog sira, brusketete s kajmakom i šparogama, krem juha od šparoga, palenta s kremicom od divljih šparoga, mladim špinatom i pršutom. Nadalje, njoki od koprive sa šparogama i pršutom, špaleta "giravolta" sa zapečenom palentom punjenom kremom od šparoga, pljukanci s divljim šparogama i svježim tartufima, domaća nedeva sa šparogama i pršutom, ombolo na maslinovom ulju s fužima i šparogama, domaća plećka, salata od mišancije samoniklog bilja, šparoga, prepeličjih jaja i skute, fuži punjeni s 4 vrste sireva u umaku od šparoga i pršuta, ramstek u umaku od šparoga s pireom od batata, Šparburger, pannacotta od kozjeg mlijeka s medom i džemom od drijena, sladoled od šparoga, domaća skuta s džemom od maslačka i listićima badema.²⁵

Osim dana šparuga na Buzeštini ova manifestacija se obilježava i u ostatku iste, pa je važno napomenuti kako je spomenuta manifestacija zaživjela i na području Motovuna, Umaga i Novigrada pod različitim nazivima, no u sezoni šparoga, te na isti način.

²⁵ <https://www.glasistre.hr/gastro/buzestina-u-konobama-i-restoranima-zapocinju-dani-sparuga-790802>
(7. rujna 2022.)

3.5. Dani gljiva

Dani gljiva je manifestacija posvećena šumskoj jesenskoj delikiji odnosno kako sam naziv govori gljivama. Ova manifestacija održava se u Brtonigli te traje dva dana. Ono je zanimljiva i edukativna manifestacija koje je namijenjena svim ljubiteljima gljiva, prirode i aktivnosti, a glavni cilj joj je upoznavanje njezinih posjetitelja s gljivama te podizanje svijesti o važnosti čuvanja, pravilnog branja i prepoznavanja različitih vrsta gljiva.²⁶

Manifestacija se obično održava subotu i nedjelju gdje je subota posvećena odlasku u šumu i takmičenju u branju gljiva, pronalasku najljepše i najveće gljive i popodnevo zajedničko druženje uz glazbu. Nedjelja je pak posvećena pripremi kotlića uz degustaciju jela pripremljenih na bazi gljiva. Tijekom manifestacije posjetitelji osim gljiva imaju priliku kupovati lokalne proizvode poput extra-djevičanskog maslinovog ulja, vina, meda, kestena i brojnih drugih proizvoda.

Slika 5. Specijaliteti pripremljeni na Danima gljiva

(Izvor: <https://gastro.24sata.hr/gljive-zabava-i-humanitarna-akcija-na-manifestaciji-dani-gljiva-u-brtonigli-11058>, pritupljeno: 14. Rujna 2022)

²⁶ <https://www.istra.hr/hr/kalendar/16854-ch-0> (7. rujna 2022.)

3.6. Trka na prstenac Barban

Trka na prstenac je pučko konjičko natjecanje čiji najstariji zapis potječe iz 1696. godine. Proglas koji je objavljen prigodom održavanja slobodnog sajma u Barbanu 10. Lipnja 1696. Godine, a sačuvan je u prijepisu nekadašnjeg barbanskog načelnika Josipa Antuna Batela.²⁷

Natjecanje kakvo danas poznajemo pokrenuto je 1976. godine u Barbanu, a napravljeno je po uzoru na viteška nadmetanja koja su se krajem 17. i početkom 18.st priređivala za doba mletačke uprave. Od 1976. Godine se popularizirala i s vremenom je postala jedno od glavnih i prepoznatljivih znakova Barbana, a ujedno jedna od popularnijih događanja u Istri. Podaci i povijesne činjenice do kojih je došao dr. Danilo Klen bile su polazište istarskim studentima, okupljenim u klubu „Mate Balota“ u Zagrebu, da u suradnji s članovima barbanskog Sportskog društva, barbanskim aktivistima u Mjesnoj zajednici i Katedri Čakavskog sabora rekonstruiraju Trku na prstenac i predstave je na Istrijadi 76.²⁸

Manifestacija traje od petka do nedjelje. Petak je rezerviran za podizanje zastave s grbom Društva Trka na prstenac. Nakon toga organizirani su brojni kulturni programi, te tradicionalni turnir u briškuli i trešeti. Subota je rezervirana za Trku na viticu, a uz nju se još organiziraju i različiti sportski događaji, nogometni turnir te turnir u pljočkanju. Sama trka započinje u nedjelju.

„Pravila barbanske trke na prstenac bila su objavljena u „Proglasu“ prigodom održavanja slobodnog sajma u Barbanu 10. VI. 1696. i sadržavala su osam točaka koje su predstavljale temeljna pravila za trku:

1. U trci je mogao sudjelovati samo konjanik opremljen kao ratnik, vojnik ili vitez.
2. Svaki „gospodin“ konjanik koji je želio biti sudionikom trke, morao se na prvi znak trube prijaviti kancelaru barbanske gospoštije da bi mogao pristupiti igri.

²⁷ Bertoša, M. (ur.) I Matijašić, R. (ur.): Istarska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslava Krležje, Zagreb, 2005., str. 63.

²⁸ Blažina, B.: Trka na prstenac za sva vremena; u: Blažina, B. (ur.): Prstenac, Barban: Društvo “Trka na prstenac”. 2006., str 48.

3. Konjanici su morali imati dobro opremljenoga konja, mač, čizme, ostruge i šešir sa širokim obodom.
4. Na proziv imenom i prezimenom, natjecatelj je s mjesta utrke krenuo na znak trube i to u punoj opremi i brzim galopom konja prema mjestu gdje je bio obješen prstenac.
5. Nakon svake utrke, ukoliko je postigao pogodak, natjecatelj se morao vratiti pred sudce zbog provjere pogotka.
6. Konjanici su mogli biti i diskvalificirani, ukoliko na kraju utrke nisu pred časnim sudom bili u potpunoj opremi.
7. U pravilima se ne navodi tko čini časni sud, tj. tko sudi u igri, ali pretpostavlja se da to čini „presvijetla gospoda“.
8. Pobjednik je uz najveće počasti dobivao iznos u visini vrijednosti jednih svilenih čarapa i jednog srebrnog mača“ ²⁹

Slika 6. Trk na prstenac

(Izvor: <https://www.putovnica.net/dogadanja/trka-na-prstenac-barban>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

²⁹ Bader, A.: Tajnoviti putovi viteštva; u: Blažina, B. (ur.): Prstenac, Barban: Društvo "Trka na prstenac", 2006., str. 36

Sama trka započinje u nedjelju popodne s povorkom na čelu povorke, odmah iza raspjevanih folklorša, razigranih mažoretinja i pratećih puhača, svečana kočija koju vuku dva bijela lipicanca, upregnuta ukrašenim hamovima, u kojoj uzdignutih glava i uozbiljenih lica sjede članovi časnog suda, koji imaju poseban privilegij dovesti se nasuprot svečane lože na trkalištu, gdje će časno obaviti povjerenu im dužnost nadzora nad provođenjem i poštivanjem Pravila Trke i proglašenja slavodobitnika . Iza kočije hoda vođa kopljonoša koji nosi pušku kremenjaču, a uz njega idu i tri mladića koji nose helebarde. Za njima idu nosači prstena koji na konopu nose prstence, te namještač prtenaca koji nosi metalni štap koji kasnije na Trci podiže prstence iznad staze. U dvoredu s uspravnim kopljima u desnoj ruci hodaju kopljonoše, a za njima idu konjanici jašući na konjima. Prošlogodišnji pobjednik jaše u prvom redu s lijeve strane, noseći u desnoj ruci zastavu Društva Trka na prstenac.

Slika 7. Slavodobitnik 47. Trke na prstenac

(Izvor: <https://www.regionalexpress.hr/site/more/maksimilijan-rojni-dvostruki-pobjednik-42.-trke-na-prstenac>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

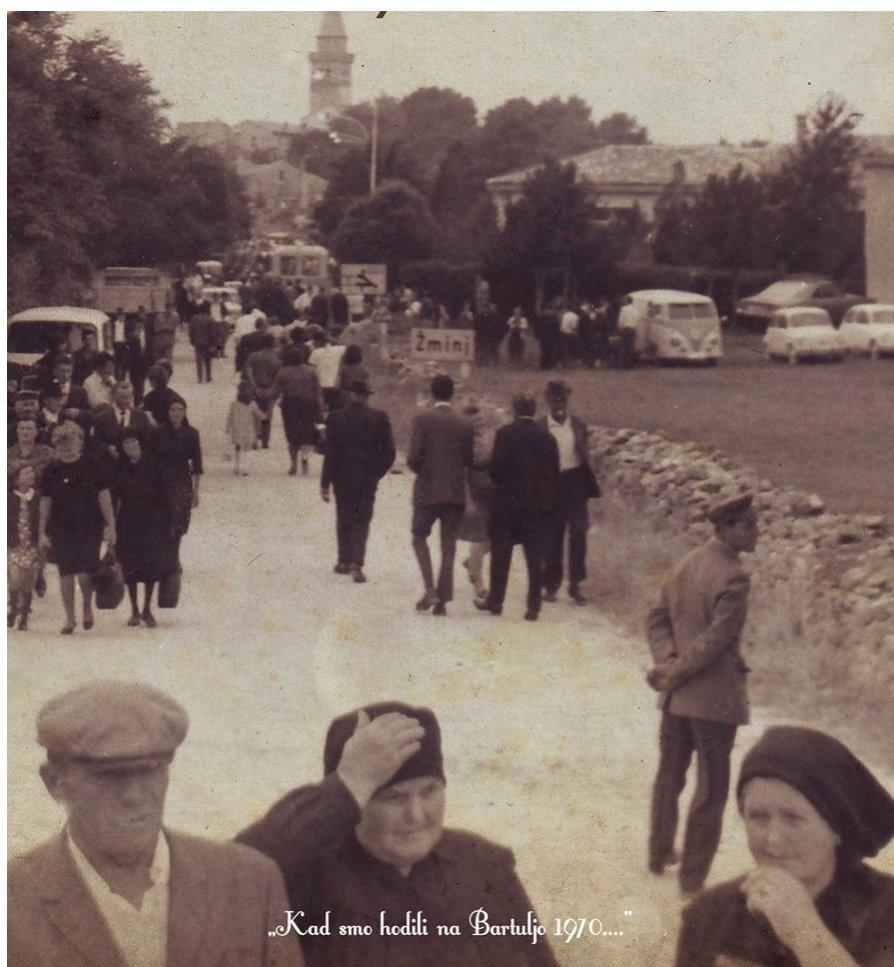
Ministarstvo kulture uvrstilo je 2016. godine barbansku Trku na prstenac na popis nematerijalne kulturne baštine Republike Hrvatske; sada predstoji uvrštenje u reprezentativnu listu UNESCO-a, kao što je to učinjeno sa Sinjskom alkom. Točna godina u kojoj se počela trčati Sinjska alka ne zna se, pretpostavlja se da je održana 1717., a da je odluka o njezinu održavanju donesena 1715., nakon velike pobjede nad turskom vojskom. Godine 1979. proglašena je pokretnim spomenikom kulture najviše kategorije, godine 2007. upisana je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a u studenom 2010. uvrštena je na UNESCO-vu reprezentativnu listu nematerijalne baštine 34 čovječanstva. Suradnja Barbana i Sinja okrunjena je 2010. potpisivanjem Povelje o prijateljstvu i suradnji između Grada Sinja i Općine Barban te sinjskog Viteškog alkarskog društva i barbanskog Društva Trke na prstenac.³⁰

Samim time Barbanska Trka na prstenac je dokaz kako kroz turizam se može očuvati i zaštititi nematerijalna kulturna baština, te je kako lokalno stanovništvu profitirati od svog narodnog običaja.

³⁰ Buršić, R.,: Povijesne viteške ili alkarske igre diljem mletačke Istre unazad 300 godina: barbanska Trka na prstenac, corer lannelo, STARIJA JE OD SINJSKE ALKE, Glas Istre, Pula, 17. kolovoz 2019.

3.7. Bratulja

Bratulja je tradicionalna istarska pučka fešta. Slovi kao najveća pučka fešta u Istri. Nekada se ova stoljetna pučka fešta slavila isključivo 24. Kolovoza na dan svetog Bartula, čija je crkva smještena na zapadnom ulazu u mjesto, a sagrađena je u 16. Stoljeću, danas se fešta održava posljednjeg vikenda u kolovozu, te se u velikoj mjeri oslanja na stoljetnu tradiciju.

Slika 8. Kad smo hodili na Bratuljo 1970

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/sve-o-zminjskoj-bartulji-donosimo-detaljan-program-najvece-pucke-feste-u-istri-814051>, pristupljeno: 14. Rujan 2022)

Bogat program uključuje biciklijadu, utrku, nogometni turnir i turnir u boćanju, koncerte, stočni sajam, predstave, sajam autohtonih proizvoda, te sajam automobila, te u kulturno - umjetničkom programu redovito sudjeluju: Dječji vrtić Rapčiči, Osnovna škola Vladimira Gortana, Folklorno društvo Cere, Žminjske mažoretkinje, Marija i Milan Kranjčić, Dnevni centar za radnu terapiju i rehabilitaciju iz Pule i brojni drugi izvođači. Žminjske ulice ispune izlagači s ekološkim maslinovim uljima, vinima, suhomesnatim proizvodima, slasticama, proizvodima od lavande, aronije, smilja i konoplje, nakitom i brojnim dekorativnim predmetima. Po već ustaljenu običaju, na Sajmištu je u subotu od 7 do 12 h organiziran stočni sajam i smotra domaćih životinja, a u 17 h iza trgovine Ultra, konjički turnir u preponskom jahanju. Subota navečer rezervirana je za veliki besplatni koncert neke od hrvatskih zvijezda, a poznati glazbenici nastupaju u isto vrijeme i na otvorenoj pozornici ugostiteljskog objekta "The bar".³¹

³¹ <http://tzzminj.hr/index.php/dogadanja/zminjska-bartulja-najveca-pucka-festa> (7. rujna 2022.)

3.8. Jakovlja

Jakovlja je pučka fešta koja se odvija krajem srpnja u Kanfanaru, te se na toj fešti biraju najljepši najteži i najposlušniji boškarini Istre. Ova manifestacije u svom fokusu ima istarsko govedo, odnosno istarskog vola koji je zaštićena i ugrožena pasmina životinja, a već 32 godine zaredom promiče tradiciju i istarsku baštinu te jedinstvenom smotrom istarskih volova nastoji osvijestiti širu javnost o značaju te pasmine te o očuvanju iste.

Program započinje u petak kada se održava etno večer, a onda se nastavlja u subotu koja je rezervirana za biciklijadu, te misa u čast svetoga Jakovlja te sajam lokalnih proizvoda, nakon čega je u popodnevnim satima svečano otvorenje smotre istarskih volova.

Slika 9. Izložba boškarina

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/jakovlja-najtezeg-vola-teskog-vise-od-12-kvintala-ima-aleksandar-udovicic-593829>, pristupljeno: 14. Rujan 2022.)

2022. godine u smotri je sudjelovalo 20 volova koji su dolazili iz cijele Istre i među kojima je odabran najbolji. Stručna komisija ocjenjuje ljepotu životinja po kriterijima koji vrijede od davnine a ono uključuje: izgled rogova, tijela životinje, stabilnosti hoda, dužine repa, ravnine leđa, boje dlake i još brojni drugi kriteriji. Osim najljepšeg bira se i najposlušniji boškarin Istre, a najzanimljivija kategorija je biranje najtežeg vola.³²

³² <https://www.kanfanar.hr/32-jakovlja-s-tradicionalnom-smotrom-istarskih-volova/> (7. rujna 2022.)

3.9. Fešta od srdela

Fešta od srdela najstarija je istarska ribarska fešta koja se prvi put održala 1972. godine, te je 2022 napunila 50 godina od kada se održava. Ona predstavlja fažansku ribarsku prošlost i sadašnjost uz gastro ponudu srdela, koje se mogu naći na fažanskoj rivi. Fešta se obično događa početkom kolovoza.

Fešta se godinama organizirala kako bi prikupljala sredstva za pomoć u radu nogometnog kluba, a i dan danas se dio zarađenog novca odnosi i na to. Fešta je posvećena plavoj ribi srdeli koja je simbol Fažane.³³

Slika 10. Plakat Fešte od sardele iz 1974.

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/glazba/ove-subote-u-fazani-tradicionalna-festa-od-srdela-uz-koncert-gustafa-i-veliki-vatromet-811261>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

³³ <https://www.glasistre.hr/istra/odrzana-jos-jedna-festa-od-srdela-811609> (7. rujna 2022.)

3.10. Dani mladog maslinovog ulja u Vodnjanu

Dani mladog maslinovog ulja je enološka gastronomska manifestacija koja se počela održavati 2004. Godine. Iz godine u godinu manifestacija postaje sve bogatija sadržajem, izlagačima, posjetiteljima kao i događanjima za vrijeme njenog trajanja.

Grad Vodnjan prepoznao je vrijednost i važnost očuvanja maslinovog ulja kao autohtonog brenda, te svake godine postiže odlične rezultate u posjećenosti manifestacije, a poslovni partneri koji sudjeluju u manifestaciji svake godine iznova pokazuju interes da sudjeluju u ovom projektu kojeg za vrijeme održavanja posjeti više od 20 000 ljubitelja ponude iz programa manifestacije.

Slika 11. Mlado maslinovo ulje

(Izvor: <https://www.vodnjan.hr/hr/manifestacije-/dani-mladog-maslinovog-ulja>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

Manifestacija se održava tri dana te ima bogati program gdje posjetitelji mogu sudjelovati u raznovrsnom repertoaru: enološke i gastronomske degustacije, sudjelovanje u edukativnim radionicama na temu maslinarstva, turistički obilazak maslinika, uljara i degustacijskih dvorana, vožnje vlakicom u sklopu OIL & ART TOUR-a gdje posjetitelji mogu razgledati važna kulturna mjesta Vodnjana uz stručno vodstvo turističkog vodiča, te posjetiti otvorene galerije i kušaoone vina i ulja.

Osim u domaćem maslinovom ulju i vinu posjetitelji mogu uživati u tradicionalnim istarskim delikatesama poput pršuta, sira, istarskih kolača, jelima na bazi boškarina, divljači i ribe.

Glavni cilj manifestacije je promocija mladog maslinovog ulja s područja Vodnjanštine, eno gastronomske ponude grada Vodnjana, a zatim i promocija samih izlagača poljoprivrednih proizvoda iz regije i inozemstva. Upravo ova manifestacija pomaže kreiranju Vodnjana kao brenda grada maslinovog ulja.³⁴

³⁴ <http://www.dmmu.info> (7. rujna 2022.)

3.11. Internacionalni sajam pršuta Tinjan

Sajam se održava redovito trećeg vikenda u listopadu, a svoje prvo izdanje doživjela je 2006. Godine kada se Općina Tinjan proglasila Općinom istarskog pršuta. Manifestacija je doprinijela prepoznatljivosti Općine i cijele ruralne Istre, a utemeljena je na težnji za očuvanjem tradicionalnog proizvoda te gospodarski rast i razvoj ovoga kraja.

Ovu manifestaciju godišnje posjeti više od 25 000 ljudi, te je jedna od važnijih turističkih i gospodarskih manifestacija središnje Istre.

Slika 12. Internacionalni sajam pršuta u Tinjanu

(Izvor: <https://www.glasistre.hr/istra/u-tinjanu-otvoren-13-internacionalni-sajam-prsuta-capelli-nema-turizma-bez-gastronomije-ni-gastronomije-bez-prsuta-599790>, pristupljeno: 14. Rujna 2022.)

Svake godine najbolji pršut osvaja plaketu i priznanje za kvalitetu proizvoda te se proglašava i šampionom sajma, a sve je temeljeno na ocjenama stručne komisije koju čine senzorni analitičari pršuta, članovi Udruge senzornih analitičara pršuta – GUSTUS.

Ova gastronomska ponuda specifična je po tome što se u ponudi mogu pronaći u isto vrijeme na jednom mjestu pršuti iz svih krajeva svijeta i da se mogu kušati, usporediti i valorizirati.

Osim gastro ponude koja se ne sastoji samo od pršuta i suhomesnatih proizvoda kao najvažnijeg dijela manifestacije, već i od niz drugih gastro proizvoda od kojih su neke sir, maslinovo ulje, vino, voće, suveniri, te brojni stručni skupovi, predavanja i prezentacije na tematiku proizvodnje i valorizacije pršuta i drugih autohtonih proizvoda te ekološke proizvodnje. Ova manifestacija je jedinstvena prilika da se spoje edukacija, degustacija, sport, kultura i zabava.

Svoje znanje i godišnje zalaganje na ISAP-u prezentiraju i članovi folklorne udruge "Kumpanija Kosirići" koji kroz ples, pjesmu i narodnu nošnju promoviraju Istru domaćim i stranim posjetiteljima, čuvajući tako materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu Istre. Bogatstvo povijesti ovoga kraja, Istre i Hrvatske ogleda se u postavu izložbe Zavičajne zbirke Enriko Depiera. Festival pljočkanja okuplja domaće i strane natjecatelje (Hrvatska, Slovenija, Italija), a glavni mu je cilj očuvati i prenositi na mlađe naraštaje tradiciju starih, gotovo zaboravljenih sportova Istre.³⁵

³⁵ <https://tinjan.hr/isap/o-manifestaciji> (7. rujna 2022.)

3.12. Buzetski karneval

Buzetski karneval je najmasovnije karnevalsko događanje sjeverne Istre gdje se okuplja desetak velikih maškaranih grupa i oko tisuću sudionika iz cijele Bužeštine. Početak karnevalskih ludorija obilježava se podizanjem pusne zastave, pusta, primopredajom ključeva Grada te prigodnom maškaranom Balinjeradom na središnjem trgu u Buzetu.

Veliki maškarani mimohod koji okuplja oko tisuću maškaranih sudionika i na desetine alegorijskih kola iz čitave Bužeštine, susjednih gradova, općina, te iz Slovenije, održava se na pusnu nedeju.

Slika 13. Buzetski karneval

(Izvor: <https://www.putovnica.net/foto/slika/102868-buzet-buzetski-karneval>, pristupljeno: 14. Rujan 2022.)

Mimohod se kreće ulicom II. Istarske brigade do Trga Fontana te je uvijek popraćen velikim brojem gledatelja kako iz zemlje tako i iz inozemstva. Po tradiciji na Bužeštini se karnevalska događanja zaključuju na čistu srijedu kada se igra tradicionalna Igra na ruh

igra koja prema legendi potječe od vlasnika mlinova u dolini Mirne među kojima je postojala jaka konkurentska netrpeljivost. To je trajalo sve dok se u maškarama nisu našli svi zajedno i spremili ovna za večeru, a nakon večere netko od njih je bacio rogove pojedenog ovna i zahtijevao da svađa prestane. Mlinari su to prihvatili i od tada se igra bacanje roga na Pepelnicu.³⁶

Nakon Igre na ruh održava se ceremonija suđenja i spaljivanja pusta, te vraćanje ključeva Grada svjetovnoj vlasti i spuštanje karnevalske zastave. Buzet od 2007. Godine postaje član udruge Hrvatskih karnevalskih gradova.³⁷

³⁶ <https://www.istra.hr/hr/kalendar/15349> (7. rujna 2022.)

³⁷ <https://www.tz-buzet.hr/hr/component/spsimpleportfolio/item/13-buzetski-karneval> (7. rujna 2022.)

3.13. Festival vina središnje Istre u Gračišću

Gračišće je dugi niz godina poznat po Smotri vina koja je prva asocijacija na samo mjesto. Smotru vina zapravo je naslijedio novostvoreni Festival vina središnje Istre koji ne želi stavljati naglasak na masovnu posjećenost i jeftino ispijanje vina, nego želi se odmaknuti od dosadašnje tradicije te poraditi na samoj kvaliteti ponude, a to su napravili tako da su odredili cijenu po kojoj se može kupiti čaša koja ostaje kao suvenir kao i na prethodnoj smotri, te se uz nju dobija degustacijski bon, dok daljnju konzumaciju vina određuju sami vinari. Tako rebrandingom starog festivala odnosno smotre vina žele se privući ljubitelji vina i dobre atmosfere.³⁸

Osim vina na Festivalu je moguće okusiti i brojne Istarske lokalne proizvode poput pršuta, kobasica, maslinovog ulja, meda i slastica te ostalih autohtonih delicija ovoga kraja.³⁹

Slika 14. Plakat za Festival vina središnje Istre

(Izvor: <https://www.central-istria.com/hr/dogadjanja-events?id=2707>, pristupljeno: 14. Rujan 2022.)

³⁸ <https://www.glasistre.hr/gastro/danas-i-sutra-vinske-price-u-graciscu-812505> (7. rujna 2022.)

³⁹ Isto

3.14. U carstvu muškata

U carstvu muškata je enološka i kulturna manifestacija koja se održava u Momjanu u srpnju. Ovo je manifestacija koja za svoj cilj ima afirmaciju vrijednosti muškata za kojeg se vjeruje da je nastao nakon što su doseljenici iz Furlanije početkom 13. Stoljeća u krajeve oko Momjana donijeli sa sobom lozu bijelog muškata koji se kroz stoljeća prilagodio posebnostima klime i tla te se preobražuju u zasebnu sortu muškata momjanski. Momjanski muškat raste na ograničenom području, uglavnom na potezu brda od Oskoruša do Sv.Ivana kod Merišića. Muškat momjanski je možda i najpoznatiji brand Bujštine. Ova specifična sorta bijelog muškata na tom području od davnina daje vinske poslastice koje jamče istinski užitak za nepce svakog vinoljupca. Osim same degustacije muškata posjetitelji mogu uživati u zanimljivom kulturnom programu koji je vezan uz momjansku povijest i momjanski kaštel.⁴⁰

Ova manifestacija privlači dosta posjetitelja, od čega ima dosta stranaca koji ljetuju u momjanskom i okolnom području ili na obali. Svi posjetitelji imali su priliku kušati uz muškat i pršut te fritule. Neki od izlagača momjanskog muškata su poznati vinari: Kozlović, Markežić, Sinković, Prelac i Brajko.⁴¹

⁴⁰ <https://buje.hr/u-carstvu-muskata/> (11. rujna 2022.)

⁴¹ http://www.nasabujstina.com/vijesti_info/momjanski-muskatiri-ponudili-vrhunsko-iskustvo-muskata-u-sklopu-manifestacije-u-carstvu-muskata/3022 (11. rujna 2022.)

3.15. Dani grožđa

Dani grožđa je najdugovječnija manifestacija koja slavi grožđe, vino i tradiciju. Održava se svake godine u Bujama. U početku je fešta označavala simbolički početak berbe grožđa dok je danas prerasla u veliku i poznatu proslavu sa šarolikim programom gdje se mogu vidjeti brojne igre, degustirati lokalni proizvodi, te bogati glazbeni i plesni program. U danima kada je manifestacija u Bujama na stotinu načina afirmira se lokalna poljoprivredna tradicija i zahvaljuje se za rodost zemlje.⁴²

Prema dostupnim podacima fešta je započeta 1905. godine, te je oduvijek obilježavala početak berbe grožđa, jesenskih radova u poljima i podrumima, uz zahvalnost za plodove zemlje, a s godinama je ova pučka fešta prerasla u poznatu turističku manifestaciju.⁴³

Na festivalu je moguće vidjeti kako se proizvodilo poznato lokalno vino mištele, gdje se grožđe stavlja u veliku bačvu a onda ga djevojke gnječe nogama kako se i nekada radilo.⁴⁴

⁴² <https://buje.hr/114-dani-grozda/> (11. rujna 2022.)

⁴³ Isto

⁴⁴ <https://www.turizmoteka.hr/destinacije/buje-praznik-grozdja/> (11. rujna 2022.)

3.16. Festival pašte

Manifestacija koja se tradicionalno održavala početkom srpnja no ove godine je pomaknuta te se održava u rujnu, u Žminju. Ovo je manifestacija koja ističe zaslužno mjesto pašti, tjestenini u istarskoj gastronomiji. Zbog korone dvije godine je ova manifestacija pauzirana. Promocijom i održavanjem ove manifestacije nastoji se sačuvati i njegovati lokalna tradicija te potaknut zaštita, vrednovanje autohtonih, izvornih tjestenina kao i poticati te podržati lokalne proizvođače tjestenine na ustrajnosti u očuvanju tradicije i kreativnost u razvoju novih proizvoda. ⁴⁵

Slika 15. Izrada pašte na tradicionalan način

(Izvor: <https://bookaleta.com/istarski-festival-paste-u-zminju-povratak-tradicionalnim-receptima/>, pristupljeno: 14. Rujan 2022.)

⁴⁵ <https://www.festivalpaste.com> (11. rujna 2022.)

Zad kaštela', specifičnom prostoru iza stare crkve Svetog Mihovila osvanut će gastro događaj kojim nastojimo spojiti tradicionalno i suvremeno u istarskoj kuhinji koja se veže uz pašte, tjestenine te sve ono što se dobro sljubljuje s paštom.⁴⁶

Pod starim kestenima, na rustikalnim štandovima i prigodno uređenom kuhinjom te ugodnim ambijentom osvjetljenim lampionima i svijećama, dođite i uživajte, degustirajte i kupite, pašte, umake, sireve i ono "svašta" što vas podsjeća kad kažemo "pašta".⁴⁷

Cooking show, radionice izrade pašte, dječje radionice, zabavni program, prezentacije novih i tradicionalnih receptura. Saznajte novitet ili tajnu vrhunskih majstora, a možda samo dobijete novu ideju koju ćete zavoljeti i uzeti sa sobom te koristiti u vlastitoj kužini.⁴⁸

⁴⁶ isto

⁴⁷ isto

⁴⁸ isto

3.17. Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu

Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu je manifestacija koja oživljava srednjovjekovnu atmosferu. Tijekom tri festivalska dana mjesto se vraća stoljećima unatrag, a sa sobom vodi i posjetitelje koji se zateknu tamo. Ova manifestacija prilagođena je za sve generacije, a podijeljena je u tri tematska dana: obiteljski dan, dan viteštva i dan legendi. Na festivalu nastupaju domaće i strane udruge i društva koji njeguju srednjovjekovnu kulturu i tradiciju, a dolaze iz Slovačke, Mađarske, Italije, Slovenije i Hrvatske.⁴⁹

Slika 16. Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu

(Izvor: <https://www.istra.hr/hr/destinacije/svetvincenat/dogadjanja/16861>, pristupljeno: 14. Rujan 2022.)

⁴⁹ <https://www.turistickeprice.hr/srednjovjekovni-festival-atraktivna-srednjovjekovna-bajka-u-svetvincentu/> (11. rujna 2022.)

U vrijeme festivala mjestom koračaju vitezovi, srednjovjekovne dame i plemići a na svakom koraku se mogu pronaći sadržaji bogatog programa. Na Placi su smješteni brojni proizvođači autohtonih proizvoda, prikazi starih i srednjovjekovnih zanata, šarenih rukotvorina, originalni i nesvakidašnji suveniri i uporabni predmeti. Važan dio imala je i gastro ponuda s lokalnim proizvodima. Posebnost festivalu davali su detalji poput sprava za mučenje, pravljenje srednjovjekovne frizure, oklopi i štitovi, srednjovjekovna glazba, borbe mačevanja i vitezova, vatreni program.⁵⁰

⁵⁰ Isto

3.18. Festival plesa i neverbalnog kazališta Svetvinčenat

Festival plesa i neverbalnog kazališta jedinstvena je kulturna manifestacija, organizirana od strane Zagrebačkog plesnog ansambla, koja se svojom tradicijom dokazala kao omiljeno okupljalište plesnih stručnjaka i ljubitelja plesne umjetnosti koji ciljano dolaze popratiti festivalski međunarodni program sastavljen od suvremenog plesa, fizičkog teatra, mime, cirkusarije, uličnog teatra, te edukativnih seminara i radionica. Osnovan 2000. godine Festival je dosad ugostio više od 150 domaćih i inozemnih plesnih i kazališnih trupa s preko 190 radova; ostvario kvalitetnu suradnju s lokalnom zajednicom; inicirao otvaranje turističke zajednice općine Svetvinčenat; inicirao otvaranje Kulturnog centra Svetvinčenat u čije prostore implementira programaciju budućeg Mediteranskog plesnog centra; posjećenost mu je izvanredna, te je postao nezaobilazan dio kulturne ponude županije i čitave države.⁵¹

Festivalski ciljevi koji se sastoje od; prezentiranja recentnih inozemnih i domaćih ostvarenja iz područja plesa, edukacije novih generacija publike, promocije interkulturalnog dijaloga i transnacionalne mobilnosti, sudjelovanja u izgradnji aktivnog, demokratskog i kulturno obrazovanog društva, poticanja kreativnosti, ideja i stavova, te solidarnosti među umjetnicima i publikom, sustavno se ostvaruju, a korist od manifestacije kontinuirano ostvaruju svi posjetioči; domaći i strani turisti, stanovništvo općine i županije, profesionalna publika i zaljubljenici u ples čemu svjedoči i sve veći broj posjetitelja ali i reputacija koju Festival uživa.⁵²

U mnoštvu kulturnih događanja koja se nude u Istri tijekom ljetnih mjeseci Festival plesa i neverbalnog kazališta izborio je značajno mjesto; aktualizirao plesnu scenu i pospješio njenu decentralizaciju te postao odličan brand i sinonim za ples.⁵³

⁵¹ <https://www.svetvincenatfestival.com/o-festivalu/> (11. rujna 2022.)

⁵² Isto

⁵³ Isto

Zaključak

Istra je jedna od vodećih županija u Hrvatskoj. Ekonomski gledano Istra je jedna od najrazvijenijih i najvažnijih regija Hrvatske. Za razvoj Istre kao jedne od vodećih turističkih destinacija u Hrvatskoj utjecali su brojni čimbenici kao što su jedinstvena prirodna atrakcijska osnova, te društvena atrakcijska osnova. Istra ima izgrađen imidž kao jedna od najatraktivnijih turističkih destinacija koja nudi puno više od samog kupališnog turizma.

Svaki posjetitelj u Istri može pronaći nešto za sebe, a ona se u turizmu istaknula i bogatom ponudom svojih kulturno – turističkih manifestacija koje svake godine privlače veliki broj posjetitelja. Upravo na taj način u Istri se pokušava oživjeti stare zanate, kulturne običaje, te nematerijalnu baštinu.

Istarska nematerijalna kulturna baština, te brojne tradicijske fešte koje se održavaju desetljećima prepoznate su i od strane lokalne zajednice koja kroz različite aktove podupire stvaranju i održavanju kulturno – turističkih manifestacija, te marketinškim aktivnostima, ali i financijski podupiru lokalne fešte, manifestacije koje čuvaju i promiču običaje ovoga kraja.

Kulturno – turističke manifestacije su u Istri viđene kao jedno od glavnih potencijala kako produžiti sezonu, te da Istra postane cjelogodišnja destinacija.

Ovim radom obrađene su samo neke od brojnih kulturno – turističkih manifestacija u Istri koje se održavaju tijekom cijele godine na različitim krajevima Istarskog poluotoka prezentirajući i održavajući na životu kulturu nekih starih skoro pa zaboravljenih vremena.

Literatura

a) Knjige:

1. Bader, A.: Tajnoviti putovi viteštva; u: Blažina, B. (ur.): Prstenac, Barban: Društvo "Trka na prstenac", 2006.
2. Bertoša, M. (ur.) I Matijašić, R. (ur.): Istarska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslava Krleže, Zagreb, 2005.
3. Blažina, B.: Trka na prstenac za sva vremena; u: Blažina, B. (ur.): Prstenac, Barban: Društvo "Trka na prstenac". 2006.
4. Jelinčić, D.: Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima. Meandarmedia:Meandar. Zagreb, 2010.
5. Smith, M., Macleod, N. i Hart Robertson, M.: Key Concepts in Tourist Studies. Sage, London, 2010.
6. Šešić Dargičević, M., Stojković, B.: Kultura-menadžment/animacija/marketing, Kulturno informativni centar, Zagreb, 2013.

b) Radovi u zbornicima:

1. Jelinčić, D. A.: Turizam vs. Identitet Globalizacija i tradicija, *Etnološka istraživanja*, Vol. No. 11, Zagreb, 2006. Str. 161 – 183.

c) Stručni članci:

1. Dujmović, M.: Komercijalizacija kulturne baštine u turizmu, *Socijalna ekologija : journal for environmental thought and sociological research* Vol. 28 No. 2, 2019., str. 145. – 161.
2. Pančić Kombol, T.: Kulturno nasljeđe i turizam, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, Vol. No. 16-17, 2006., str. 211. – 226.
3. Vrtiprah, V.: Kulturni resursi kao činitelji turističke ponude u 21. stoljeću: *Ekonomski misao i praksa*, Vol. 15 No. 2, 2006., str. 279. – 296.
4. Vojnović, N.: Obilježja životnog ciklusa odabranih turističkih destinacija Istarskog priobalja, *Ekonomski misao i praksa*, Vol. 21 No. 2, 2012., str. 751 - 774

d) Publikacija

1. Institut za turizam, *TOMAS Kulturni turizam 2019 – Stavovi i potrošnja posjetitelja kulturnih atrakcija i događanja u Hrvatskoj*, Zagreb, 2020.
2. Istarska županija Upravni odjel za turizam, *Program poticanja turističkih manifestacija projekata i proizvoda na manje razvijenim područjima; Analiza za razdoblje 2016. – 2020.*, Poreč, 2020.
3. Turistička zajednica Istarske županije, *Mater plan 2015. – 2025. i marketing plan Istarskog turizma 2015. – 2018.*, Poreč, 2015.

e) Novinski članci

1. Buršić, R.,: Povijesne viteške ili alkarske igre diljem mletačke Istre unazad 300 godina: barbanska Trka na prstenac, corer lannelo, STARIJA JE OD SINJSKE ALKE, Glas Istre, Pula, 17. kolovoz 2019.

f) Internetski izvori:

1. <https://vodnjandignano.com/hr> (1. rujna 2022.)
2. <https://www.poubuzet.hr> (1. rujna 2022.)
3. <https://www.turistickeprice.hr> (1. rujna 2022.)
4. <https://www.glasistre.hr> (7. rujna 2022.)
5. <https://www.istra.hr> (7. rujna 2022.)
6. <http://tzzminj.hr> (7. rujna 2022.)
7. <https://www.kanfanar.hr> (7. rujna 2022.)
8. <http://www.dmmu.info> (7. rujna 2022.)
9. <https://tinjan.hr> (7. rujna 2022.)
10. <https://www.tz-buzet.hr> (11. rujna 2022.)
11. <https://buje.hr> (11. rujna 2022.)
12. <http://www.nasabujstina.com> (11. rujna 2022.)
13. <https://www.turizmoteka.hr> (11. rujna 2022.)
14. <https://www.festivalpaste.com> (11. rujna 2022.)
15. <https://www.svetvincenatfestival.com> (11. rujna 2022.)

Popis priloga

Slike

Slika 1. Pripremanje fritaje od puževa	15
Slika 2. Mimohod na Subotini po starinski.....	18
Slika 3. Sastavne atrakcije na fešti	19
Slika 4. Ravioli punjeni šparugama i sirom.....	20
Slika 5. Specijaliteti pripremljeni na Danima gljiva	22
Slika 6. Trk na prstenac.....	24
Slika 7. Slavodobitnik 47. Trke na prstenac	25
Slika 8. Kad smo hodili na Bratuljo 1970	27
Slika 9. Izložba boškarina.....	29
Slika 10. Plakat Fešte od sardele iz 1974.	30
Slika 11. Mlado maslinovo ulje	31
Slika 12. Internacionalni sajam pršuta u Tinjanu	33
Slika 13. Buzetski karneval	35
Slika 14. Plakat za Festival vina središnje Istre.....	37
Slika 15. Izrada pašte na tradicionalan način	40
Slika 16. Srednjovjekovni festival u Svetvinčentu.....	42

Tablice

Tablica 1. Turistički promet u Istri 2012. - 2021. godine	2
Tablica 2. Tipični negativni učinci razvoja turizma.....	10
Tablica 3. Tipični pozitivni učinci razvoja turizma	11

SAŽETAK

Kulturna baština govori o tradiciji kulturnog krajolika na određenom tlu, a ona se nasljeđuje samim životom u nekoj određenoj sredini. Kultura nekog naroda je sve ono što je u nju došlo, te se sačuvalo na teritoriju na kome taj narod živi.

Kako bi neka destinacije bila poželjna turistima ona mora nastojati komercijalizirati svoju prošlost u svrhu prodavanja posebnosti svoga kraja, a to ponekad znači da se ta ista prošlost, kako bi se prodala turistima kao atraktivni proizvod jedinstven za područje koje oni posjećuju lažira,, odnosno lažno prikazuje u svrhu stvaranja jedinstvene turističke atrakcije.

Kulturno – turističke manifestacije predstavljaju nepresušni izvor mogućnosti za oplemenjivanje kako Istarske turističke ponude tako i Hrvatske turističke ponude. U ovom radu obrađuju se primjeri dobre prakse koji mogu poslužiti kao smjernice kako bi se na adekvatan način mogla valorizirati nematerijalna kulturna baština i običaji u svrhu stvaranja jedinstvene ponude u regiji koja će zbog svoje specifičnosti privlačiti turiste posebnog interesa, te tako osigurati zanimljivu turističku ponudu i izvan ljetne sezone, a samim time ju i produžiti na cijelu godinu.

Ključne riječi: Kulturno – turističke manifestacije, kultura, fešte, nematerijalna kulturna baština, običaji

ABSTRACT

Cultural heritage refers to the tradition of the cultural landscape on a certain soil, and it is inherited by living in a certain environment. The culture of a nation is everything that has entered it and has been preserved in the territory where that nation lives.

In order for some destinations to be desirable to tourists, they must try to commercialize their past in order to sell the uniqueness of their area, and this sometimes means that this same past is falsified, or falsely presented, in order to sell it to tourists as an attractive product unique to the area they are visiting. for the purpose of creating a unique tourist attraction.

Cultural and tourist manifestations represent an inexhaustible source of opportunities for improving both the Istrian tourist offer and the Croatian tourist offer. This paper deals with examples of good practices that can serve as guidelines in order to adequately give value to intangible cultural heritage and customs with the intention of creating a unique offer in the region which, due to its specificity, will attract tourists of special interest and thus ensure a compelling tourist offer even outside the summer season which will serve to extend it to the whole year.

Keywords: Cultural - tourist manifestations, culture, festivals, intangible cultural heritage, customs

Sažetak pregledala: Andrea Dumančić mag.inf.et.comm.et.mag.philol.angl.